

Predmet C-20/24 [Cymdek]ⁱ

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

12. siječnja 2024.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie
(Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

24. studenoga 2023.

Tužitelj:

M1.R.

M2.R.

Tuženik:

AAA sp. z o.o.

Broj spisa I C 1222/22

RJEŠENJE

24. studenoga 2023.

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie w I Wydziale
Cywilnym (Općinski sud u Varšavi, I. građanski odjel, Poljska) [*omissis*]

[*omissis*] nakon što je na raspravi zatvorenoj za javnost održanoj 24. studenoga
2023. u Varšavi

razmotrio predmet povodom tužbe **M1.R. i M2.R.**

protiv **AAA spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sa sjedištem u W.**

ⁱ Naziv ovog predmeta je izmišljen i ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

u pogledu plaćanja,

odlučio je:

I. uputiti Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

1. Može li u smislu članka 2. točke (g) Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 putnikova ukrcajna propusnica predstavljati drugi dokaz koji upućuje na to da je rezervacija prihvaćena i potvrđena od strane zračnog prijevoznika ili tour operatora?
2. Treba li u smislu članka 3. stavka 2. točke (a) Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 smatrati da putnici koji imaju ukrcajnu propusnicu za određeni let i za koje nije dokazana nikakva posebna neuobičajena okolnost imaju potvrđenu rezervaciju za taj let?
3. Je li u smislu članka 3. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 na putniku teret dokazivanja da je let plaćen ili eventualno prijevoznik, kako bi se oslobodio odgovornosti, treba dokazati da je putnik putovao besplatno ili po umanjenoj tarifi?
4. Treba li članak 3. stavak 3. Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 tumačiti na način da je let naplatan ako je putnik kupio paket kod tour operatora i taj je subjekt platio prijevozniku troškove za zračni prijevoz?
5. Treba li članak 3. stavak 3. Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 tumačiti na način da, kada treća osoba kupuje za putnike paket u okviru kojeg tour operator plaća čarterskom prijevozniku tržišnu naknadu, ne postoje „putnici koji putuju po

umanjenoj tarifi” neovisno o obračunima između treće osobe i putnika?

II. [omissis] prekinuti postupak dok Sud Europske unije ne odgovori na prethodna pitanja.

Zahtjev za prethodnu odluku

1. Podaci o sudu i strankama

1. Sud koji je uputio zahtjev: Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny (Općinski sud u Varšavi, I. građanski odjel) [omissis]
2. Tužitelji: M1.R. [omissis], M2.R. [omissis]
3. [omissis]
4. Tuženik: [AAA] Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością [omissis]
5. [omissis]

2. Predmet spora i relevantne činjenice u predmetu

1. Društvo [AAA] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sa sjedištem u W. jest čarterski zračni prijevoznik (u daljnjem tekstu: prijevoznik).
2. Društvo [BBB] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sa sjedištem u W. jest tour operator koji potrošačima pruža usluge organizacije odmora i putovanja (u daljnjem tekstu: tour operator).
3. Prijevoznik je dao ponudu, a zatim je s tour operatorom sklopio ugovor na temelju kojeg je za tour operatora izvodio konkretne letove na određene dane, a za te je letove tour operator zatim prodavao karte putnicima. Tour operator je prijevozniku platio naknadu za letove.
4. Tužitelji M1.R. i M2.R. sudjelovali su u paket aranžmanu koji je uključivao i prijevoz na ruti Tenerife (Španjolska) – Varšava (Poljska) 20. svibnja 2021. letom br. ENT 7346 koji obavlja prijevoznik.
5. Ugovor o organizaciji paket aranžmana sklopilo je društvo [CCC] sp. z o.o. (u ime, među ostalim, tužiteljâ i drugih sudionika) s tour operatorom.
6. Prijevoznik je izveo sporni let uz kašnjenje u dolasku dulje od 22 sata.

7. Tužitelji su kao dokaz svoje aktivne procesne legitimacije u predmetu povodom naknade štete zbog kašnjenja leta podnijeli, među ostalim, kopije ukrcajnih propusnica za navedeni let na kojima je naveden prijevoznik.
8. Prijevoznik je odbio tužiteljima isplatiti naknadu štete zbog kašnjenja leta i naveo da nisu dokazali da imaju potvrđenu i „plaćenu” rezervaciju za taj let.
9. Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska) u nekoliko se odluka složio s argumentacijom prijevoznika i utvrdio da ukrcajna propusnica predstavlja dokaz o prijavi za let, ali nije dokaz da se posjeduje potvrđena i „plaćena” rezervacija.
10. Međutim, putnici smatraju da su podnošenjem ukrcajnih propusnica koje su im izdane dokazali da su imali potvrđenu rezervaciju jer im inače ne bi bile izdane ukrcajne propusnice. Pritom ističu da teret dokazivanja „plaćanja” rezervacije nije na njima, nego bi prijevoznik trebao dokazati da su putovali besplatno.
11. Neovisno o tome, tužitelji ističu da, ako je prijevoznik primio od tour operatora naknadu za izvođenje leta, a tour operator je od društva [CCC] sp. z o.o. koje je kupilo paket aranžman za tužitelje primio uplatu za taj paket koji uključuje, među ostalim, let koji izvodi prijevoznik, tužitelji nisu putovali besplatno. Međutim, sa stajališta članka 3. stavka 3. Uredbe br. 261/2004 nije važno jesu li let platili putnici ili treća osoba koja ga je platila za njih (osim ako je to prijevoznik).
12. Nadalje, prijevoznik tvrdi da su sudjelovali u paket aranžmanu koji je za njih po povlaštenom režimu kupilo društvo [CCC] sp. z o.o., što znači da su putovali „besplatno ili po umanjenoj tarifi” u smislu članka 3. stavka 3. Uredbe br. 261/2004 te stoga nemaju pravo na naknadu štete.

3. Sadržaj nacionalnih odredbi koje se mogu primijeniti u ovom predmetu

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964.) (Dz.U. iz 2023., poz. 1610., pročišćeni tekst):

Članak 6.:

Teret dokazivanja činjenice na osobi je koja iz te činjenice izvodi pravne posljedice.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Zakon od 17. studenoga 1964. – Zakonik o građanskom postupku) (Dz.U. iz 2023., poz. 1550., pročišćeni tekst):

Članak 231.:

Sud može priznati činjenice koje su važne za rješavanje predmeta ako se takav zaključak može izvesti iz drugih utvrđenih činjenica (činjenična pretpostavka).

4. Odredbe prava Europske unije koje su predmet prethodnih pitanja

Uredba (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21. i ispravak SL 2019., L 119, str. 202.)

Uvodne izjave 1. i 5. Uredbe br. 261/2004:

„(1.) Aktivnost [Unije] u području zračnog prijevoza usmjerena je, pored ostalih stvari, na osiguravanje visoke razine zaštite putnika. Uz to, u potpunosti bi trebalo voditi računa o obvezama zaštite potrošača općenito.”

„(5.) Budući je razlika između redovnih i izvanrednih zračnih usluga sve manja, ovakva bi se zaštita trebala odnositi ne samo na putnike redovnih letova, već i na putnike izvanrednih letova, uključujući i letove koji čine dio paket tura.”

Članak 2. točka [(g)]:

„Za potrebe ove Uredbe: ‚rezervacija‘ znači činjenica da putnik ima kartu ili drugi dokaz, koji ukazuje da je rezervacija prihvaćena i potvrđena od strane zračnog prijevoznika ili tour operatora.”

Članak 3. stavak 2. točka (a):

„Ova se uredba primjenjuje [...] ako putnici ispunjavaju uvjete: imaju potvrđenu rezervaciju za određeni let i, osim u slučaju otkazivanja leta navedenog u članku 5., prijave se za let, – kako je navedeno i u vrijeme koje je navedeno unaprijed i u pisanom obliku (uključujući i elektronički način) od strane zračnog prijevoznika, tour operatora ili ovlaštenog putnog agenta, ili, ako vrijeme nije navedeno, – ne kasnije od 45 minuta prije objavljenog vremena polaska.”

Članak 3. stavak 3.

„Ova se Uredba ne primjenjuje na putnike koji putuju besplatno ili po umanjenoj tarifi koja nije dostupna izravno ili neizravno javnosti. Međutim, primjenjuje se na putnike kojima je karta izdana u sklopu programa ‚frequent flyer‘ ili preko drugih komercijalnih programa zračnog prijevoznika ili tour operatora.”

4. Sudska praksa Suda Europske unije koja je povezana s predmetom prethodnih pitanja

1. Presuda Suda od 21. prosinca 2021., C-146/20, (YYY). PROTIV [ZZZ], ECLI:EU:C:2021:1038

Članak 3. stavak 2. točku (a) Uredbe 261/2004 o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] treba tumačiti na način da putnik raspolaže „potvrđenom rezervacijom” u smislu te odredbe ako tour operator tom putniku, s kojim je ugovorno vezan, dostavi „drugi dokaz” u smislu članka 2. točke (g) te uredbe koji sadržava obećanje da će ga prevesti točno određenim letom koji je pojedinačno utvrđen navođenjem mjesta i vremena polaska i dolaska te brojem leta i to čak i u slučaju da taj tour operator nije primio potvrdu dotičnog zračnog prijevoznika u pogledu vremena polaska i dolaska tog leta.

1. Presuda Suda od 26. ožujka 2020., C-215/18, [KKK] PROTIV [LLL], ECLI:EU:C:2020:235

Uredbu br. 261/2004 o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 treba tumačiti na način da putnik čiji je let kasnio tri sata ili više može podnijeti tužbu za naknadu štete na temelju njezinih članaka 6. i 7. protiv stvarnog zračnog prijevoznika, iako taj putnik i taj zračni prijevoznik nisu međusobno sklopili ugovor i iako je let o kojem je riječ dio putovanja u paket-aranžmanu, koje je obuhvaćeno Direktivom Vijeća 90/314 o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima.

2. Rješenje Suda od 11. listopada 2021., C-686/20, [MMM] PROTIV [NNN], SL 2022., C 24, str. 9.

Člankom 2. točkom (f) Uredbe br. 261/2004 definira se da pojam „karta” znači „važeći dokument koji daje pravo na prijevoz ili neki ekvivalent tome koji nije u papirnatom obliku, uključujući i elektronički oblik, koji je izdao ili ovjerio zračni prijevoznik ili ovlašteni agent”. Iz članka 2. točke (g) Uredbe br. 261/2004 također proizlazi da činjenica da putnik ima kartu može biti dokaz da je zračni prijevoznik prihvatio i potvrdio rezervaciju. Iz toga proizlazi da je pojam „karta”, koji je autonoman pojam prava Unije, u Uredbi br. 261/2004 široko definiran i obuhvaća svaki element, materijalni i nematerijalni, kojim se putniku dodjeljuje pravo na prijevoz. Treba dodati da bi usko tumačenje tog pojma dovelo do znatnog ograničavanja zaštite putnika na temelju Uredbe br. 261/2004 i stoga bi bilo protivno cilju te uredbe, navedenom u njezinoj uvodnoj izjavi 1., koji uključuje osiguravanje visoke razine zaštite putnika (vidjeti u tom smislu presudu od 4. listopada 2012., Finnair, C-22/11, EU:C:2012:604, t. 23.).

3. Rješenje Suda od 24. listopada 2019., C-756/18, [OOO] PROTIV [PPP], LEX br. 2734034

Uredbu br. 261/2004 o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...], a osobito njezin članak 3. stavak 2. točku (a), treba tumačiti na način da se putnicima kojima let kasni tri sata ili više pri dolasku i koji imaju potvrđenu rezervaciju za navedeni let ne može odbiti naknada štete na temelju navedene uredbe samo zbog toga što prilikom zahtjeva za naknadu štete nisu dokazali svoju prijavu za navedeni let, osobito putem ukrcajne propusnice, osim ako se dokaže da ti putnici nisu prevezeni na predmetnom zakašnjelom letu, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

5. Povezanost predmeta s pravom Unije

Tužitelji zahtijevaju naknadu štete zbog kašnjenja leta u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (c) i člankom 7. stavkom 1. Uredbe br. 261/2004. Ocjena zahtjeva tužiteljâ ovisi o tumačenju prava Unije.

6. Pravne dvojbe nacionalnog suda i njihova važnost za rješavanje predmeta koji se pred njim vodi

1. Nacionalni sud dvoji u pogledu toga:

- (a) predstavlja li u utvrđenom činjeničnom stanju putnikovo podnošenje ukrcajne propusnice drugi dokaz, koji upućuje na to da je rezervacija prihvaćena i potvrđena od strane zračnog prijevoznika ili tour operatora,
- (b) je li uvjet za aktivnu procesnu legitimaciju putnika to da dokaže da je putovao uz naknadu i ne po umanjenoj tarifi,
- (c) je li sporni let koji je platio tour operator (nema dokaza da su tužitelji osobno platili naknadu i u kojem iznosu) bio besplatan ili je proizlazio iz umanjene tarife koja nije dostupna javnosti u smislu Uredbe br. 261/2004.

2. Nacionalni sud ističe presudu Suda Europske unije od 21. prosinca 2021., C-146/20 (ECLI:EU:C:2021:1038). Iako se presuda odnosi na slična pitanja, u njoj nema odgovora na dvojbe suda o tome dopušta li se pravom Unije, u situaciji koju je iznio sud, podnošenje drugog dokaza o tome da putnik ima potvrđenu rezervaciju za određeni let kada navedena ukrcajna propusnica ne sadržava sve elemente o kojima je riječ u navedenoj presudi, kao što je primjerice vrijeme dolaska spornog leta.

3. Iz teksta članka 3. stavka 2. točke (a) Uredbe br. 261/2004 proizlazi da se ta uredba primjenjuje samo ako putnici, s jedne strane, imaju potvrđenu rezervaciju za predmetni let te se, s druge strane, prijave za let u rokovima predviđenima u toj odredbi.
4. Iz okolnosti predmeta proizlazi da su putnici dobili ukrajne propusnice, na vrijeme su se prijavili za let i sudjelovali su u predmetnom letu, što je potvrdio prijevoznik, ali nisu predložili dokument u obliku potvrđene rezervacije leta.
5. Prijevoznik smatra da uvjete iz Uredbe br. 261/2004 treba usko tumačiti i navodi da, s obzirom na sudsku praksu Suda (presuda C-756/18), iako se može pretpostaviti da se putnik prijavio na let na temelju toga da ima potvrđenu rezervaciju za taj let, ne može se pretpostaviti da putnik ima potvrđenu rezervaciju za let na temelju toga da se ukrcao na let (što dokazuje ukrajna propusnica). Iako se to stajalište odbija u sudskoj praksi ovog suda, s njim se slažu neki sastavi žalbenog suda.
6. Međutim, taj sud ističe da se ukrajna propusnica izdaje putniku koji ima potvrđenu rezervaciju za let o kojem je riječ (a ne bilo kojoj osobi) i nakon prijave, a u slučaju online prijave nužno je navesti broj karte ili broj rezervacije te se stoga, prema mišljenju nacionalnog suda, čini da ukrajna propusnica također predstavlja drugi dokaz, koji upućuje na to da je rezervacija prihvaćena i potvrđena od strane zračnog prijevoznika ili tour operatora. Naime, ne može se na drugi razuman način (osim neuobičajenih i nezamislivih situacija koje, čini se, treba dokazati prijevoznik, a ne putnik) objasniti kako bi taj putnik mogao imati ukrajnu propusnicu ako nema rezervaciju. Veća je vjerojatnost za to da se putnik koji ima kartu ne ukrca na let, a Sud je ipak u toj situaciji dopustio pretpostavku prijave na let zbog posjedovanja rezervacije.
7. Osim toga, iz činjenice da putnik nije dokazao da ima potvrđenu rezervaciju za let, tuženik (kao i neki sastavi žalbenih sudova) izvodi nemogućnost provjere je li putnik platio prijevoz i navodi da se Uredba br. 261/2004 ne primjenjuje na putnike koji putuju besplatno ili po umanjenoj tarifi koja nije dostupna izravno ili neizravno javnosti (članak 3. stavak 3. Uredbe).
8. Međutim, čini se da je na tuženiku, koji iz tvrdnje da je prijevoz besplatan izvodi pravne posljedice u svoju korist, da eventualno dokaže tu činjenicu, a putnici su dužni dokazati da su imali „potvrđenu rezervaciju”, a ne nužno i „plaćenu” i potvrđenu rezervaciju, kao što to predlaže tuženik (s tim se stajalištem slažu i neki sastavi žalbenog suda).

9. Treba napomenuti i da je, u slučaju paket tura, tour operator vezan ugovorom o zračnom prijevozu sa zračnim prijevoznikom i taj subjekt plaća let. Putnici pak plaćaju paket aranžman, a ne let. Stoga, ako paket aranžman koji je plaćen (bilo da su ga izravno platili putnici ili drugi subjekt u ime putnika) uključuje let (koji je tour operator platio prijevozniku), nije riječ o „putnicima koji putuju besplatno”.
10. Nacionalni sud također dvoji u pogledu tumačenja pojma „putovanje po umanjenoj tarifi koja nije dostupna izravno ili neizravno javnosti” iz članka 3. stavka 3. Uredbe br. 261/2004, odnosno je li riječ o popustu koji je prijevoznik ponudio putniku (sud je sklon tom stajalištu) ili se ta odredba odnosi i na situaciju u kojoj prijevoznik tour operatoru naplaćuje tržišnu naknadu, a on ili drugi subjekt daje putnicima povlaštene uvjete za sudjelovanje u putovanju. Čini se da je potonje stajalište protivno cilju Uredbe i teško je primjenjivo u praksi jer ne postoje kriteriji za to što treba smatrati povlaštenim uvjetima sudjelovanja u paket aranžmanu.
11. Nacionalni sud smatra da tumačenje koje predlaže prijevoznik i neki sastavi žalbenog suda nije u skladu s ciljem i tekstom Uredbe (EZ) 261/2004 u čijoj se uvodnoj izjavi 5. izričito navodi da se zaštita odnosi i na putnike izvanrednih letova, uključujući i letove koji čine dio paket tura koji teško mogu dokazati da je prijevoz platio treći subjekt.
12. [omissis]
13. Odgovori Suda na pitanja nacionalnog suda i pojašnjenje navedenih dvojbi omogućit će da se utvrdi je li tuženi prijevoznik dužan nadoknaditi štetu zbog kašnjenja spornog leta i stoga da se odluči o osnovanosti tužbe.